

Natuurdagboek
2 april 2024

Help de hermelijn

Het jaar 2024 is door de Zoogdiervereniging uitgeroepen tot het jaar van de hermelijn. De laatste keer dat ik een hermelijn zag is twee jaar geleden. Ik kan me vier hermelijn-waarnemingen herinneren. Daarvan betrof het één keer een hermelijn in witte wintervacht met zwarte staartpunt. Elk zwart streepje in de kraag van Willem-Alexanders jas is een dode hermelijn.

Ik heb lieden horen zeggen dat hermelijnen bestreden moeten worden vanwege de weidevogels. Weidevogels zijn door intensivering van de landbouw uit grote delen van het boerenland verdwenen. Ze trekken zich terug in voor hen beheerde enclaves. Daar trekken ook hermelijnen en andere roofdieren naartoe, omdat die elders nauwelijks nog te eten hebben.

Toen weidevogels algemeen waren, werden hermelijnen en andere roofdieren al fanatiek bestreden met geweren, vallen en klemmen. Dat had geen invloed op de aantallen weidevogels. Sinds die zich alleen nog handhaven in enclaves, kan daar het uitroeien van marters effect hebben op hun overleving, mits vossen, katten, honden, ratten, marters, wezels, reigers, ooievaars, kraaien, buizerds, kiekendieven en andere eizokers ook buiten de deur gehouden worden.

Dat effect is logisch: een concentratie prooidieren in een prooiloze omgeving is een magneet voor de roofdieren uit die omgeving. Die hoeven maar om zich heen te bijten of er wordt geen kuiken meer groot, als er al een ei uitkomt. Dood je die roofdieren, dan scheelt dat op de korte termijn zeker. Dan ben je wel die roofdieren kwijt, terwijl het de vraag is of je die restjes weidevogels te midden van de agrarische kaalslag kunt behouden.

Willen we weidevogels houden, dan moeten we hun leefgebied herstellen. Dan krijgen we de hermelijnen ook weer terug! Eén van de maatregelen die weidevogels én hermelijnen helpen is verhoging van de kunstmatig laag gehouden waterstand. Dan houd je meteen vossen en katten weg, want die houden niet van water.

Koos Dijksterhuis

FOTO EDO VAN UCHELEN

Steur

Noordzeevissers zijn steeds minder happig op samenwerking met wetenschappers die willen weten hoe het met de bijzondere steuren gaat in de Noordzee. Die medewerking is onmisbaar voor het onderzoek. 'Maar alles wat wij zeggen, wordt tegen ons gebruikt.'

De ogen van de Noordzee houden zich **blind**

tekst **Rob Buiters**

Tot ongeveer 2020 meldden beroepsvisserij tussen de Golf van Biskaje en de Noordzeekust van Denemarken met enige regelmaat wanneer zij een zeldzame Europese steur vingen. Sinds die tijd

worden er vrijwel geen bijzonder bijvangsten meer doorgegeven. Niels Brevé, onderzoeker bij Sportvisserij Nederland en promovendus aan de universiteit in Wageningen, was benieuwd waarom die meldingen ineens opdroogden.

Brevé organiseerde daarom een enquête onder uiteindelijk 36 vissers en ook onderzoekers, vertegenwoordigers van natuurorganisaties en overheden uit Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. De resultaten van zijn onderzoek werden deze maand gepubliceerd in het wetenschappelijk tijdschrift *Marine Policy*.

"Het kostte de enquêteurs best wat moeite en vooral ook tijd om het vertrouwen van de vissers te winnen", vertelt Brevé. Hun verhalen waren vervolgens wel veelzeggend.

'Ik weet dat je steur en andere zeldzame visbijvangsten kunt melden, maar wij zijn

'Ik word vaak als een crimineel behandeld door ngo's'

daar behoorlijk voorzichtig mee. Alles wat je zegt wordt tegen je gebruikt!', stelde een Nederlandse visser in de geanonimiseerde enquête.

Een ander stelt: 'Onderzoekers en ngo's werken te weinig samen met vissers, zelfs als dat vissers zijn die veel van de zee weten. Ik word vaak als een crimineel behandeld door ngo's, maar ik heb nooit iets anders gedaan dan voor voedsel zorgen. Wij zien de toekomst niet meer zo positief. We zijn echt bang dat er weer een negatieve ontwikkeling komt, gebaseerd op wat onderzoekers en ngo's vinden in de gegevens die we aanleveren. Spreken is zilver, zwijgen is goud.'

Hoe lastig het was om die verhalen boven te

krijgen blijkt ook als *Trouw* een van de geënuquëerde vissers belt voor een toelichting. "Nee hoor, het is helemaal geen wantrouwen of onwil, er worden gewoon geen steuren meer gemeld omdat ze niet meer worden gevangen. En dat komt omdat de hele vloot kapot wordt gemaakt onder druk van de windparken op zee en andere beperkingen", aldus de visser die niet met naam genoemd wil worden.

"De reactie van deze kottersvissers is tekenend", zegt Brevé, "Bij het vijftigjarig bestaan van het Wereld Natuur Fonds in 2012 mocht prinses Laurentien de eerste Atlantische steuren uitzetten de Rijn. Dat was voor een herintroductieprogramma van het WNF met Ark Rewilding Nederland en Sportvisserij Nederland, om deze iconische vissoort terug te krijgen in onze wateren."

De onderzoeker vervolgt: "In de eerste jaren vonden vissers het ook heel leuk wanneer ze bij toeval zo'n steur in hun netten kregen. Dan stuurden ze een berichtje aan het WNF, aan Ark of aan Sportvisserij Nederland, dat ze een van 'onze' steuren hadden gezien. Mooie foto erbij, aan boord met hun bijzondere vangst en bij het weer vrijlaten van de vis, voor op de sociale media. En wij waren blij met het beeld dat wij zo kregen van het bestand van de steur op zee."

Maar rond 2020 kwam dus de klad in die vangstmeldingen, merkten Brevé en collega's. "De vissers kregen het gevoel dat de meldingen tegen ze werden gebruikt. Van

Vissers in Scheveningen sorteren vis, links een Atlantische steur. FOTO'S ANP EN BUITENBEELD

‘De vissers kregen het gevoel dat de meldingen tegen ze werden gebruikt’

Ark kregen ze nog een beloning van 100 euro per melding en een vlag met een steur, voor in de mast. Maar uit de hoek van natuurbeschermingsorganisaties kwamen vervolgens vooral campagnefilmpjes om de overbevising aan de kaak te stellen.”

Een heel concrete aanleiding voor de opdrogende meldingen ziet Brevé in een rechtszaak die natuurbeschermers in 2020 aanspanden tegen de Franse overheid. Zij eisten dat Frankrijk de Europese habitatrichtlijn zou gaan handhaven en dus de visserij rond de monding van de Gironde zou gaan beperken en de vangsten zou monitoren.

De Gironde is de plek waar een van de laatste wilde populaties van de Europese

steur voorkomt. “Sindsdien ontvingen onderzoekers niet één melding meer van Franse vissers en opvallend genoeg droogden sinds die tijd ook de meldingen van vissers uit andere landen op”, zag Brevé.

Dit beeld wordt bevestigd door visserijonderzoeker Ernst Schrijver. Namens Ark Rewilding Nederland verzamelt hij de meldingen van Europese steuren, maar daar heeft Schrijver de afgelopen jaren dus bepaald geen dagtaak aan. “Ik ga ervan uit dat er in besloten appgroepen van vissers nog wel degelijk meldingen rondgaan. Zo zag ik in 2022 een foto van een prachtige steur van wel twee meter. Maar als je daar vervolgens achteraan belt, dan blijft het stil.”

Ondertussen zijn die meldingen wel cruciaal voor het onderzoek naar deze bedreigde vissoort, benadrukt Schrijver. “De vissers zijn de ogen en oren op de Noordzee. Zonder de hulp van de vissers krijgen we nooit een betrouwbaar beeld van hoe het met deze en andere bijzondere vissoorten gaat.”

Tegelijk begrijpt Schrijver de weerzin van de vissers ook wel. “Als je eerst constateert dat de vissers de cruciale ogen en oren op zee zijn, dan helpt het natuurlijk niet om je vervolgens als natuurbeschermingsorganisatie alleen maar tegen de visserij af te zetten. Ook de wetenschap geeft de vissers niet de credits die op zijn minst een deel van hen verdient. Dan is het wel begrijpelijk dat ze vervolgens denken: stik d'r maar in met je meldingen van bijzondere bijvang-

‘Het is dan wel begrijpelijk dat ze denken: stik d'r maar in!’

sten!”, aldus Schrijver. Sinds 2012 zijn er met drie verschillende projecten tot zover 161 jonge steuren uitgezet in het Nederlandse deel van de Rijn. Uit onderzoek blijkt dat die naar zee trekken. De hoop is dat ze na enkele jaren, wanneer ze geslachtsrijp zijn, de weg weer terugvinden naar de rivier waar ze werden uitgezet, om daar voor nageslacht te zorgen.

Schrijver: “Die vissen hadden zowel inwendige zendertjes als uitwendige merkjes, maar de eerlijkheid gebied te zeggen dat we daar, als ze eenmaal op volle zwemmen, nauwelijks terugmeldingen van hebben gekregen. Willen we dus een vinger aan de pols houden, dan hebben we de vissers echt nodig.”

Uit zijn eerdere baan bij het onderzoek naar de schade aan zeeleven door de zogeheten longline-visserij, denkt Schrijver wel te weten hoe de eerste stap naar de oplossing kan worden gezet. “De zee lijkt misschien wel een beetje het Wilde Westen, maar er wordt ook keihard gewerkt door mensen die daar soms de hoogste prijs voor betalen. Als ik aan boord stapte voor het onderzoek werd ik in eerste instantie met de nek aangekeken. Dan was ik ‘zo’n groene’. Maar als ik respect had voor de vissers, hadden zij dat uiteindelijk ook voor mij en voor mijn onderzoek. Onderzoek en bescherming van bijzondere diersoorten op zee gaat gewoon niet zonder de visserij.”

Bij een volgende uitzetactie, later dit jaar zou Schrijver dan ook graag de vissers zelf betrekken. “Een goed idee!”, beaamt Brevé. “Zonder vissers zijn wij als onderzoekers blind. Ze vragen erkenning voor hun expertise op het gebied van goede visgronden en visbestanden. Als zij die erkenning krijgen, van natuurorganisaties, overheden, en onderzoekers, dan verwacht ik dat ze ook openstaan om hun bijzondere vangsten weer te melden. En als ze dat weer gaan doen, dan zou dat enorm helpen om het beeld van wat er onder water gebeurt, met de zeer zeldzame vissoorten weer boven water te brengen.”

De naam van de visser is bekend bij de hoofdredactie.